

سنجش میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با

مفهوم استناد*

مهدی رحمانی^۱

دکتر محسن حاجی‌زین‌العابدینی^۲

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، شناسایی میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با مفهوم استناد است. **روش:** پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها تحلیلی-پیمایشی است. برای نیل به اهداف پژوهش، علاوه بر مطالعات نظری و بررسی ادبیات پژوهش، داده‌ها از طریق پرسشنامه محقق ساخته در مورد سنجش میزان آشنایی دانشجویان با مفهوم استناد گردآوری شد. جامعه پژوهش همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی به تعداد ۱۵۹ نفر بود. **یافته‌ها:** تحلیل داده‌ها از طریق آمار توصیفی و استنباطی انجام شد و نتایج نشان داد که سطح آشنایی دانشجویان با مفاهیم استناد در وضعیت خوب قرار دارد و بین میزان آشنایی دانشجویان بر اساس شاخصه رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد، دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی وضعیت بهتری دارند. **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان داد بین میزان آشنایی دانشجویان با مصداق‌های استناد بر اساس شاخصه مقطع تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و دانشجویان مقطع دکتری آشنایی بهتری دارند. **کلیدواژه‌ها:** اخلاق پژوهش، استناد، دانشجویان تحصیلات تکمیلی

* تاریخ ارسال مقاله: ۲۰ / ۰۳ / ۹۵ تاریخ پذیرش: ۲۷ / ۰۴ / ۹۵

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی (مدیریت اطلاعات). دانشگاه شهید بهشتی (نویسنده مسئول)
mehdi.lis89@gmail.com

^۲ استادیار دانشگاه شهید بهشتی، رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی
zabedini@gmail.com

مقدمه

استناد در پژوهش‌های علمی از اهمیت خاصی برخوردار است. می‌توان گفت که اگر نویسنده یا پژوهشگری به آثار منتشر شده قبل از خود توجه نکند، نمی‌تواند یک اثر علمی معتبر منتشر کند. استناد علاوه بر اینکه موجب اعتبار بخشی آثار منتشره می‌شود، به پژوهشگران کمک می‌کند تا بتوانند نویسندگان و پژوهشگران متخصص را در رشته شناسایی کنند و آثار معتبر از نامعتبر به آسانی قابل تشخیص باشند. در دانشگاه‌ها و مراکز علمی نیز که پایه علمی و پژوهشی کشور هستند، آثاری مورد قبول واقع می‌شوند که تمامی اصول مربوط به استناد را رعایت کرده باشند. همانگونه که عصاره (۱۳۷۷) بیان می‌کند که: " بنا به اظهار زایمن، به‌طور کلی مقاله علمی به تنهایی وجود ندارد، بلکه ساخته و پرداخته متون آن موضوع است؛ یعنی یک مقاله علمی زمانی معتبر است که به آثار و متون آن موضوع استناد نماید. همچنین از نظر گارفیلد، هر جمله یک مقاله که به بررسی متون می‌پردازد، با یک استناد، حمایت و پشتیبانی می‌شود. اسمیت نیز عقیده دارد فهرست منابع یک اثر به‌ویژه در حوزه علوم که به متون پیشین اشاره دارد، بخش اساسی یک مقاله پژوهشی محسوب می‌شود. " استنادها موجب لینک شدن تفکرات و تجارب علمی می‌شوند. امروزه دانشگاه‌ها که پایه‌های علمی و پژوهشی کشور هستند بسیار به پژوهش و

مقاله‌های علمی توجه دارند؛ تحقیقات و مقاله‌ها به یکی از محل‌های درآمد تبدیل شده است؛ شخص برای اینکه در سیستم آموزش عالی و پژوهشی باقی بماند، موظف است که مقاله‌ها و کتب فراوانی تألیف کند و این موجب رواج روز به روز تقلب و فساد در جامعه علمی شده است. علاوه بر این، در سال‌های اخیر، پیشرفت فناوری‌های نو، هر چند که فرصت‌هایی برای افزایش کیفیت و بهتر شدن زندگی انسان فراهم کرده، چالش‌ها و تهدیدهایی را برای جوامع انسانی به همراه داشته است. و این موجب ایجاد راه‌های متفاوتی برای رعایت نکردن مصداق‌های اخلاق پژوهش شده که استاد نیز یکی از انواع آن است. زمانی که دانشجویان و اساتید در دانشگاه‌ها با مصداق‌های اخلاق پژوهش و استاد آشنایی کافی نداشته باشند ممکن است به طور ناخودآگاه دچار سرقت علمی و ادبی شوند. بنابراین، باید تحقیقاتی در این زمینه انجام شود تا مشخص شود که چه مقدار دانشجویان با مفاهیم استاد آشنایی دارند، سپس در صورت نیاز آموزش‌های لازم به دانشجویان و اساتید داده شود. دانشجویان تحصیلات تکمیلی قرار است در پایان دوره تحصیلی خود، یک کار پژوهشی مستقل انجام دهند و برای یک مشکل جامعه راهکار ارائه دهند. بنابراین باید با مفاهیم اخلاق پژوهش و استاد آشنا باشند تا در پژوهش خود به صورت ناخواسته یا خواسته دچار سرقت علمی و ادبی نشوند، و مقاله‌های ارائه شده آن‌ها از اعتبار بیشتری برخوردار باشد. پژوهش حاضر نیز سعی در این دارد که بسنجد آیا دانشجویان با مفاهیم استاد آشنایی دارند؟

طبق بررسی‌های انجام گرفته در مورد استاد، آشنایی با مفهوم استاد و دلایل استاد، تحقیقات کمی در ایران انجام گرفته است. و بیشتر به مفاهیم استاد در حوزه اسلامی و اخلاق پژوهش پرداخته شده است که در زیر به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌شود

در پژوهشی نخعی و نی‌کیور (۱۳۸۴) به بررسی نظر دانشجویان در مورد تقلب و سرقت ادبی و علمی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که حدود ۴۰ درصد دانشجویان به جعل داده‌ها با دستکاری نتایج معتقدند، و حدود ۲۵-۵۰ درصد به سرقت علمی و ادبی پرداختند. جعل داده‌ها و دستکاری نتایج با میانه به ترتیب ۳۷ و ۴۰ درصد و سرقت ادبی

بین ۲۵ تا ۵۰ درصد و همچنین حدود ۵۸ درصد به کپی گرفتن برخی مطالب پایان‌نامه از سایر منابع بوده است.

فعلی، بیگلری و پزشکی‌راد (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان "نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس در زمینه سرقت علمی" به این نتیجه دست یافتند که میزان نگرش و رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی به ترتیب در سطوح نسبتاً نامساعد و متوسط قرار دارد و کارگاه‌های آموزشی مقاله نویسی بر رفتار دانشجویان در مورد سرقت علمی تاثیر دارد.

رجب زاده عصارها (۱۳۹۲) در پایان‌نامه خود تحت عنوان "مطالعه آشنایی پژوهشگران دانشگاه تهران با تعاریف و مصداق‌های سوء رفتارهای پژوهشی" به این نتیجه دست یافت که پژوهشگران دانشگاه تهران بیان می‌کنند که با مفاهیم استناد آشنایی دارند و بیشتر سوء رفتارهای پژوهشی به صورت ناآگاهانه انجام می‌گیرد.

در مورد موضوع تقلب و سرقت علمی و عدم استناد دهی که نوعی سرقت علمی محسوب می‌شود پژوهش‌هایی در خارج از کشور انجام شده است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

ویلیکینسون^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی دیدگاه دانشجویان و اساتید در مورد دستبرد علمی پرداخت و به این نتیجه دست یافت که بیش از ۵۰ درصد از اساتید و ۶۵ درصد از دانشجویان مطالبی را که در آن‌ها نویسنده دچار دستبرد علمی شده است می‌توانند تشخیص دهند. از دیدگاه دانشجویان و اساتید، نبود قواعد و قوانینی برای ارجاع دادن (استناد) و تبلی مهمترین دلایل انجام دستبرد علمی است. و هر کدام برای دستبرد علمی مجازات‌های را برشمردند. که مجازات‌های مورد نظر اساتید سنگین‌تر بود.

پریچت^۲ (۲۰۱۰) در پایان‌نامه‌ای تحت عنوان "درک اساتید و دانشجویان از دستبرد علمی" به بررسی درک اساتید و دانشجویان در مورد دستبرد علمی پرداخت و در آخر به

^۱. Wilkenson

^۲. Prichet

این نتیجه رسید که تفاوت در نوع درک اساتید و دانشجویان نسبت به مقوله دستبرد علمی، مشکلات بسیاری را به وجود آورده است.

الندر^۱ و دیگران (۲۰۱۰) در پژوهشی با هدف سنجش "تأثیر آموزش مهارت‌های نویسندگی علمی برای جلوگیری از ارتکاب ناخواسته دستبرد علمی" ابتدا به بررسی وضعیت دانشجویان در مورد آگاهی برای جلوگیری از دستبرد علمی و راهبردهای نگارش پرداخت، سپس به دانشجویان آموزش داد و دوباره آزمون از آن‌ها گرفت و به این نتیجه دست یافت که دوره‌های آموزشی تأثیر زیادی در آشنایی آنها با دستبرد علمی دارد و همچنین دانشجویان اعتماد به نفس بیشتری نسبت به سابق برای نوشتن دارند.

رمضان و همکاران (۲۰۱۱) به بررسی میزان آشنایی و اطلاع دانشجویان پاکستان با موضوع دستبرد علمی پرداختند و در آخر اعلام کردند که دانشجویان پاکستانی با مقوله دستبرد علمی آشنایی کافی ندارند و وضعیتشان نامطلوب گزارش شد.

یازیکی، یازیکی و ارتم^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی دیدگاه دانشجویان و اساتید کشور ترکیه را بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که تفاوت معناداری بین دیدگاه اساتید و دانشجویان وجود ندارد، همچنین دریافتند که میزان تقلب دانشجویان با عواملی چون روش تدریس و ارزشیابی رابطه معناداری دارد.

در مجموع پژوهش‌های انجام گرفته در مورد استناد و آشنایی با مفاهیم استنادی نشان از این دارد که دانشجویان با مفاهیم استناد آشنایی دارند و در بیشتر مواقع به شکل آگاهانه مرتکب سرقت علمی می‌شوند.

هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی میزان آشنایی دانشجویان با مصداق‌ها و مفاهیم استناد است. پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر است.

۱. وضعیت آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با مفهوم استناد و اهمیت آن

چگونه است؟

^۱. Elender

^۲. Yaziki, Yaziki & ARtem

۲. وضعیت آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با مفهوم استاد بر اساس شاخصه رشته تحصیلی چگونه است؟
۳. وضعیت آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با مفهوم استاد بر اساس شاخصه مقطع تحصیلی چگونه است؟
۴. دلایل استاد از دیدگاه دانشجویان کدام هستند؟

روش شناسی

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها از نوع تحلیلی پیمایشی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است که ۳۷ پرسش و در دو بخش آشنایی با مفاهیم استاد و دلایل استاد تقسیم بندی شده دارد. بخش آشنایی با مفاهیم استاد داری ۲۲ پرسش و بخش دلایل استاد دارای ۱۵ پرسش است. پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت طراحی شده و به پرسش‌هایی از طیف کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم نمره دهی شد. برای سنجش روایی پرسشنامه در اختیار ۸ نفر از متخصصان حوزه علم اطلاعات و دانش شناسی قرار گرفت و بعد از اصلاحات مورد نیاز برای هر کدام از پرسش‌ها، دو روش امتیاز دهی بر اساس شفافیت گویه و میزان ارتباط گویه با مفهوم بررسی شد که در کل، پرسشنامه میانگین نمره ۴/۵ را از ۵ دریافت نمود. برای سنجش پایایی اطلاعات وارد نرم افزار اس پی اس اس شد و آلفای کرونباخ پرسشنامه برابر با ۰/۷۷۸ به دست آمد.

جامعه پژوهش شامل تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی فعال در دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی بود. تعداد کل دانشجویان فعال طبق آمار آموزش دانشکده برابر با ۱۵۹ نفر بودند. طبق فرمول کوکران نمونه پژوهش برابر با ۱۱۲ نفر محاسبه شد. روش نمونه‌گیری به شکل تصادفی انجام گرفت. جهت تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون تی تست و تحلیل واریانس استفاده شد، علت انتخاب آزمون‌ها پارامتریک بودن داده‌های پژوهش بود.

یافته‌ها

تعداد ۱۱۵ پرسشنامه به صورت حضوری در اختیار دانشجویان دانشکده قرار گرفت و تعداد ۸۰ پرسشنامه تکمیل شده بازگشت که این آمار برابر با ۷۱/۴۲ درصد کل افراد نمونه بود. از این تعداد ۱۳ پرسشنامه توسط دانشجویان دکتری و تعداد ۶۷ پرسشنامه توسط دانشجویان کارشناسی ارشد پاسخ داده شدند. همچنین تعداد ۳۶ پرسشنامه توسط دانشجویان علوم تربیتی، تعداد ۲۴ پرسشنامه توسط دانشجویان روان‌شناسی، ۷ پرسشنامه توسط دانشجویان مشاوره و تعداد ۱۳ پرسشنامه توسط دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی تکمیل شد. بعد از این که زمان گردآوری اطلاعات با پرسشنامه به پایان رسید، داده‌ها در نرم افزارهای Exel, spss وارد شد، پرسش‌ها به دو دسته تقسیم شد که دسته اول شامل تعداد ۲۲ پرسش برای سنجش میزان آشنایی با مفهوم استناد و دسته دوم شامل ۱۵ پرسش بود برای این که دلایل استناد از دیدگاه دانشجویان مشخص شود. در آخر نیز به طیف پرسش‌ها ۱ تا ۵ نمره داده شد. (جدول ۱)

جدول ۱. نمره دهی به طیف پرسش‌ها

کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالقم	کاملاً مخالفم
۵	۴	۴	۲	۱

پرسش اول پژوهش: آیا دانشجویان تحصیلات تکمیلی با مفهوم استناد و اهمیت

آن آشنایی مطلوبی دارند؟

برای یافتن پاسخ این پرسش از پرسش‌ها ۱ تا ۲۲ پرسشنامه استفاده شد و برای هر کدام از پرسش‌ها میانگین وزنی محاسبه گشت سپس با استفاده از نرم افزار exel میانگین وزنی تمامی ۲۲ پرسش با همدیگر جمع شد و با توجه به جدول ۲ وضعیت آشنایی دانشجویان سنجیده شد. (جدول ۲)

جدول ۲. آشنایی با مصداق‌های استناد

امتیاز	نمره
بسیار خوب	نمره بین ۸۸-۱۱۰
خوب	نمره بین ۶۶-۸۸
متوسط	نمره بین ۴۴-۶۶
ضعیف	نمره بین ۲۲-۴۴
بسیار ضعیف	نمره بین ۱-۲۲

برای همه پرسش‌ها میانگین وزنی محاسبه شد که برای مجموع ۲۲ پرسش برابر با ۷۹/۷۲ محاسبه شد که این نشان از این داشت که وضعیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی در آشنایی با مفاهیم استناد و اخلاق پژوهش طبق جدول ۲ در سطح خوب قرار دارد.

پرسش دوم پژوهش: آیا بین آشنایی دانشجویان با مفاهیم استناد بر اساس شاخصه رشته تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

برای سنجش این که آیا بین میزان آشنایی دانشجویان چهار رشته علوم تربیتی، روان‌شناسی، مشاوره و علم اطلاعات و دانش‌شناسی با مفاهیم استناد تفاوت وجود دارد از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد (جدول ۳)

جدول ۳. آزمون تحلیل واریانس: مقایسه میانگین بر اساس رشته تحصیلی

آزمون آماری متغیر	مجموع مربعات	درجه آزادی	ستون معناداری
عملکرد بین گروهی	۱۰۴۳/۴۰۴	۳	۰/۰۱۳

همانگونه که از جدول مشخص است، چون مقدار احتمال برابر با ۰/۰۱۳ است و این مقدار از آلفا برابر است با ۰/۰۵ کوچکتر است، پس بین آشنایی دانشجویان رشته‌های مختلف تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین طبق جدول ۴ مقدار میانگین دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی برابر با ۸۴/۵۴ است، پس دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نسبت به دانشجویان سایر رشته‌ها بیشتر با مصداق‌های استناد آشنایی دارند.

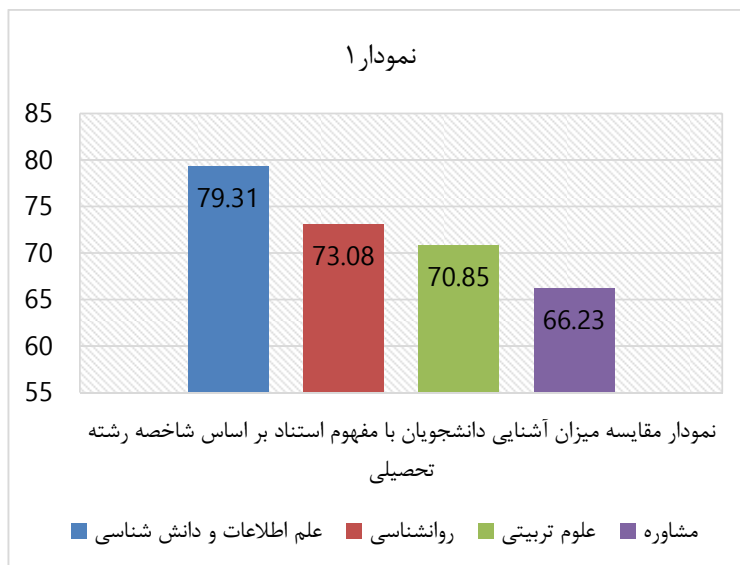

بعد از دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، وضعیت آشنایی دانشجویان رشته روان‌شناسی با مفاهیم استناد بهتر است و دانشجویان رشته علوم تربیتی و مشاوره در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی عملکرد کلی دانشجویان رشته‌های مختلف

متغیر	رشته	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
آشنایی بر اساس رشته تحصیلی	علوم تربیتی	۳۶	۷۷/۴۲	۹/۲۰۱	۱/۵۳۳
	روان‌شناسی	۲۴	۷۹/۷۹	۹/۰۸۹	۱/۸۵۵
	مشاوره	۷	۷۰/۱۴	۹/۳۱۷	۳/۵۲۲
	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۱۳	۸۴/۵۴	۱۱/۴۳۵	۳/۱۷۲

برای ترسیم نمودار مقایسه میزان دانشجویان با مفاهیم استناد میانگین وزنی هر کدام از رشته‌ها درصدی حساب شد که میزان آشنایی دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی برابر با $۷۹/۳۱$ ؛ همچنین میزان آشنایی دانشجویان روان‌شناسی برابر با $۷۳/۰۸$ ؛ میزان آشنایی دانشجویان رشته علوم تربیتی برابر با $۷۰/۸۵$ و میزان آشنایی دانشجویان مشاوره برابر با $۶۶/۲۳$ بود.

نمودار ۱: مقایسه میزان آشنایی دانشجویان با مفهوم استاندارد بر اساس شاخصه رشته تحصیلی

پرسش سوم: آیا بین آشنایی دانشجویان با مفاهیم استاندارد بر اساس شاخصه مقطع

تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

برای پاسخ گویی به این پرسش با استفاده از آزمون تی آشنایی دانشجویان با مفاهیم

استناد بر اساس مقطع تحصیلی مورد آزمون قرار گرفت. (جدول ۵).

جدول ۵. آزمون تی انجام شده در خصوص تعیین تفاوت میانگین ها بر اساس مقطع تحصیلی

مقدار تی	درجه آزادی	ستون معناداری	تفاضل میانگین ها	تفاضل خطای استاندارد
-۲/۴۱۱	۷۸	۰/۰۱۸	-۷/۳۷۳	۳/۰۵۸

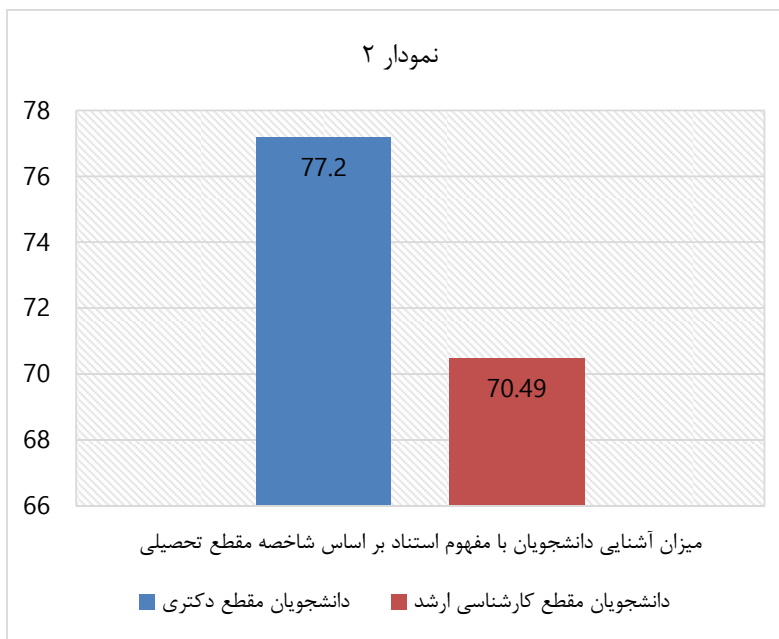
عملکرد کلی

همانگونه که در جدول ۵ مشخص است، مقدار احتمال برابر با ۰/۰۱۸ می باشد و چون از آلفا برابر با ۰/۰۵ کوچکتر است، پس مشخص می شود که بین میزان آشنایی دانشجویان با مفاهیم استناد بر اساس شاخصه مقطع تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. برای مشخص کردن این که دانشجویان کدام مقطع تحصیلی آشناتر با مفاهیم استناد هستند، میانگین های هر دو گروه کارشناسی ارشد و دکتری با هم مقایسه شد (جدول ۶) و چون میانگین دانشجویان دکتری بیشتر بود بنابراین مشخص شد که دانشجویان دکتری بیشتر با مفهوم استناد آشنایی دارند.

جدول ۶. شاخص های توصیفی عملکرد کلی دانشجویان بر اساس مقطع تحصیلی

خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	مقطع	متغیر
۱/۱۸۶	۹/۷۸۲	۸۴/۹۲	۱۲	دانشجویان دکتری	آشنایی بر اساس مقطع تحصیلی
۷/۷۹۵	۹/۶۸۱	۷۷/۵۴	۶۸	دانشجویان کارشناسی ارشد	

برای ترسیم نمودار میانگین وزنی، نمراتی که دانشجویان در ۲۲ پرسش ابتدایی پرسشنامه کسب کردند بر حسب درصد محاسبه شد. میزان آشنایی دانشجویان دکتری با مصداق های استناد برابر با ۷۷/۲٪ همچنین میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد برابر با ۷۰/۴۹٪ محاسبه گشت.

نمودار ۲: میزان آشنایی دانشجویان با مفهوم استناد بر اساس شاخصه مقطع تحصیلی

پرسش ۴ پژوهش: دلایل استناد از دیدگاه دانشجویان کدام هستند؟

برای این کار قسمت دوم پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. تعداد پرسش های این بخش برابر با ۱۵ پرسش بود. برای اینکار برای تمام پرسش ها میانگین وزنی محاسبه شد که بر حسب اهمیت از نظر دانشجویان در جدول زیر دسته بندی شده است.

جدول ۷. دلایل استناد از دیدگاه دانشجویان به ترتیب امتیاز

امتیاز (از ۵ نمره)	پرسش ها
۴/۴۹	به نظرم اگر از مطالب یک شخص در مقاله خود استفاده کنم و به آن استناد ندهم مرتکب سرقت علمی شده ام
۴/۴۸	استادهای موجود در کتاب ها، مقاله ها و گزارش های علمی همچون حلقه های زنجیر اندیشه های نویسندگان را به هم پیوند می دهند
۴/۴۷۵	به نظرم استناد به آثار دیگران موجب اعتبار مقاله ام می شود

امتیاز (از ۵ نمره)	پرسش‌ها
۴/۴۵	با توجه به توصیه‌های دینی و رعایت اخلاق علمی به مقاله‌های مورد استفاده استناد می‌دهم
۴/۴۱	استناد و نقل قول، تصدیق و ارجح نهادن نویسنده بر نفوذ و تأثیر کار علمی خاصی است که در گذشته انجام شده است
۴/۳۷	یک مقاله علمی زمانی معتبر است که به آثار و متون آن موضوع استناد نماید
۴/۳۶	استناد دادن موجب هدایت خوانندگان مقاله‌ام به سوی مقاله‌های مرتبط در آن حوزه می‌شود
۴/۳۴	استناد دادن پیوندی آسان میان اسناد مرتبط به وجود می‌آورد
۴/۲۴	هیچ مقاله‌ای بدون استناد به دانش پیشین خود نمی‌توانسته و نمی‌تواند به تنهایی روی پای خود بایستد
۴/۲	استنادها رد پاهایی هستند که مسیر اکتشافات را مشخص می‌کنند
۴/۱۷	برای اثبات ادعایم در یک مقاله علمی به نظر دیگران استناد می‌دهم و به آن‌ها اشاره می‌کنم
۴/۱۱	استناد دادن به نویسنده امکان می‌دهد تا دانش تازه کشف شده را ارائه نماید
۴/۰۷	هر جمله یک مقاله که به بررسی متون می‌پردازد، با یک استناد، حمایت و پشتیبانی می‌شود
۳/۸۱	من برای نقد یک اثر به آن استناد می‌دهم
۳/۶۴	برای ادای احترام به بزرگان رشته‌ام در مقاله‌هایم به گفته‌های آن‌ها استناد می‌دهم

همانگونه که از جدول ۷ مشخص است، بیشتر دانشجویان معتقدند که اگر از مطالب یک شخص در مقاله خود استفاده کنند و به آن استناد ندهند، مرتکب سرقت علمی شده‌اند. بعد از آن بیان می‌کنند که استنادها همچون حلقه‌های زنجیر اندیشه‌های نویسندگان را به هم پیوند می‌دهند. همچنین بیشتر دانشجویان بیان کرده‌اند که برای نقد یک اثر به آن استناد نمی‌دهند. علاوه بر موارد ذکر شده استناد دادن به مطالب بزرگان رشته برای ادای احترام را بدترین دلیل برای استناد دانسته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه یکی از مهمترین مشکلات پژوهشی در دانشگاه‌ها، ارتکاب به سرقت علمی و ادبی است و در بسیاری از مقاله‌ها مشاهده می‌شود که نحوه صحیح استناددهی رعایت نشده است. بنابراین پژوهش حاضر در پی آن است تا آشنایی دانشجویان را بر اساس شاخصه‌های مختلف بسنجد.

طبق نتایج پژوهش مشخص شد که سطح دانشجویان در حد خوب ارزیابی شده است. این می‌رساند که بیشتر دانشجویان با مفاهیم اخلاق پژوهش آشنایی دارند، اما تا رسیدن به سطح مطلوب باید آموزش ببینند و باید دانشگاه‌ها آموزش‌های بیشتری به دانشجویان در مورد مفاهیم استناد دهند، تا مشکلات سرقت علمی و عدم رعایت حق مولف در ایران تا حد زیادی حل شود. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش رجب زاده عصارها (۱۳۹۲) ارتباط مستقیم دارد، زیرا رجب‌زاده عصارها نیز به این نتیجه دست یافت که دانشجویان با مفاهیم استناد آشنایی دارند اما به دلیل ناآگاهی مرتکب خطای استنادی می‌شوند.

پژوهش به این نتیجه رسید که تفاوت معنادار وجود دارد و دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی وضعیت مطلوبتری نسبت به سایر دانشجویان دارند، بدین خاطر که در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی بسیاری از دروس به این مفاهیم می‌پردازند و دانشجویان نیز این روش‌ها را از روزی که وارد دانشگاه می‌شوند فرا می‌گیرند، بعد از آنها، دانشجویان

رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشجویان رشته روان‌شناسی بیشتر با مفاهیم استناد آشنا بودند و دانشجویان علوم تربیتی و مشاوره در رتبه‌های بعدی قرار دارند. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که دانشجویان مقطع دکتری وضعیت بهتری دارند و این طبیعی است، چون دانشجویان مقطع دکتری دستکم یک کار پژوهشی را در دوره کارشناسی ارشد انجام داده‌اند و با این مفاهیم تا حدودی آشنا شده‌اند. طبق نتایج پژوهش مشخص شد که بیشتر دانشجویان معتقدند که عدم استناددهی موجب سرقت علمی و ادبی می‌شود و بیشتر به این خاطر استناد به منابع می‌دهند و بیشتر دانشجویان معتقدند که استناد کردن به بزرگان فقط برای احترام دلیل مناسبی نیست و این دلیل کمتر توسط دانشجویان مورد استقبال قرار گرفته است.

پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر را ارائه می‌کند:

۱. آموزش‌های لازم به دانشجویان، از دوره‌های کارشناسی داده شود تا دانشجویان مرتکب سرقت علمی و ادبی نشوند.
۲. وجود قوانین سخت‌گیرانه برای عدم رعایت اخلاق پژوهش موجب می‌شود تا این مشکلات نیز روز به روز کمتر شود.
۳. وجود بانک اطلاعاتی متون منتشره که اطلاعات تمامی کتب و متون منتشره در آن ذخیره شوند، برای اینکه زمان داوری پایان‌نامه یا یک مقاله بتوان تشخیص داد که یک مقاله سرقت علمی هست یا خیر.
۴. و مورد آخر تشویق دانشجویان به ارائه تفکرات شخصی به جای کپی برداری و ارائه آموزش‌های لازم در این راستا است.

منابع

۱. حری، ع. (۱۳۸۲). تحلیل استنادی. در *دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی*، سرویراستار عباس حری، ج ۱: ۶۲۰-۶۱۶. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
۲. رجب‌زاده عصارها، ا. ح. ، نقشینه، ن. ، و صبوری، ع. ا. (۱۳۹۲). مطالعه آشنایی پژوهشگران دانشگاه تهران با تعریف‌ها و مصداق‌های سورت‌های پژوهشی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۴۷(۴)، ۷۵-۹۶
۳. ذاکر صالحی، غ. (۱۳۸۹). *تقلب علمی: جنبه‌های اجتماعی و حقوقی*، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
۴. فعلی، س. ، بیگلری، ن. ، و پزشکی راد، غ. (۱۳۹۱). نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس در زمینه سرقت علمی. *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۱۷(۱)، ۱۳۳-۱۵۱
۵. عصاره، ف. (۱۳۷۷). تحلیل استنادی. *فصلنامه کتاب*، ۹(۳ و ۴)، ۳۴-۴۸
۶. نخعی، ن. ، و نیک‌پور، ه. (۱۳۸۴). بررسی نظرات دانشجویان پزشکی در مورد فریب کاری پژوهشی در تدوین پایان‌نامه و فراوانی نسبی آن. *گام‌های توسعه در آموزش پزشکی*، ۲(۱): ۱۰-۱۷
۷. نورمحمدی، ح. (۱۳۹۳). سرقت علمی: مصداق‌های و راهکارها. *کتاب ماه کلیات*، ۱۷(۵)، ۶-۹
8. Elander, J.; Pittam, G.; Lusher, J.; Fox, P.; Payne, N. (2010). Evaluation of an intervention to help students avoid unintentional plagiarism by improving their authorial identity. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 35(2), 157-171.
9. Pritchett, S. (2010). *Perception about Plagiarism between Faculty and Undergraduate Students*. Doctoral Dissertation at Alliant International University.
10. Ramzan, M.; Munir, M. A.; Siddique, N.; Asif, M. (2011). Awareness about plagiarism amongst university students in Pakistan. *High Educ.* 64 (1), 73-84.
11. Wilkinson, J. (2009). Staff and Student Perceptions of Plagiarism and Cheating. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 98-105.
12. Yaziki, A.; Yaziki, S.; Erdem, M. S. (2011). Faculty and student perceptions on college cheating: evidence from Turkey. *Educational Studies*, 37(2), 221 - 231.